

Luiza PIERSIALA, Agnieszka TYLEC
Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania
luizapiersiala@gmail.com; atylec@zim.pcz.pl

(NIE)ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOŁECZNA SPECJALNYCH STREF EKONOMICZNYCH W POLSCE?

Streszczenie. W artykule – na bazie krótkiego zarysu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu oraz wybranych aspektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych – podjęto problematykę społecznego zaangażowania przez funkcjonujące w Polsce strefy uprzywilejowane. Jak wynika z przytoczonych w opracowaniu treści, badane podmioty – pomimo rosnącego zainteresowania koncepcją wśród przedsiębiorstw funkcjonujących w Polsce – stosunkowo rzadko podejmują działania prospołeczne, czy prośrodowiskowe, a także niemal jednostkowo informują o zaangażowaniu w tego typu projekty.

Słowa kluczowe: specjalne strefy ekonomiczne, społeczna odpowiedzialność biznesu, preferencje podatkowe, pomoc publiczna.

SOCIAL IRRESPONSIBILITY OF SPECJAL ECONOMIC ZONES IN POLAND?

Abstract. The article – based on the short outline of the conception of corporate social responsibility and some aspects of special economic zones – raises the issue of social engagement of privileged zones functioning in Poland. As it is results from the study, the subjects in question, in spite of increasing interest in the conception among enterprises functioning in Poland, relatively seldom undertake prosocial or proenvironmental measures, and what is more, hardly ever inform about being involved in such projects.

Keywords: special economic zones, corporate social responsibility, tax preferences, public aid.

1. Wprowadzenie

Spółeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) cieszy się w Polsce rosnącym zainteresowaniem teoretyków i praktyków życia gospodarczego. Zainteresowaniu temu towarzyszą skrajne opinie na temat wiążących się z nią kosztów i korzyści, a tym samym zasadności jej realizowania. Jednocześnie, niezależnie od poglądu, czy przedsiębiorstwo odpowiedzialne jest jedynie za wyniki, czy także ma być „odpowiedzialne społecznie”, to wydaje się, że jeśli od jakiegokolwiek przedsiębiorcy można wymagać zaangażowania społecznego, to w szczególności od tego, któremu państwo tworzy uprzywilejowane warunki funkcjonowania. Mając na uwadze powyższe, jako cel artykułu przyjęto przybliżenie problematyki społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw i podkreślenie znikomego społecznego zaangażowania przez zarządzających specjalnymi strefami ekonomicznymi (SSE), które jako podmioty uprzywilejowane, nie tylko nie przypisują koncepcji CSR znaczenia strategicznego (jak robi to część przedsiębiorstw), ale raczej funkcjonują niemal z pominięciem tego zagadnienia. Dla jego osiągnięcia w artykule zawarto przede wszystkim wnioski z przeprowadzonych studiów literaturowych z zakresu podjętej tematyki, wykorzystując metodę analizy: literatury przedmiotu, publikowanych w Internecie raportów i opracowań przygotowanych przez różne instytucje oraz informacji dotyczących społecznej odpowiedzialności dostępnych w serwisach internetowych SSE, metodę opisową i metodę graficznej prezentacji danych.

2. Społeczna odpowiedzialność biznesu – zarys koncepcji

Z uwagi na wielowymiarowość i ewolucję idei, społeczna odpowiedzialność biznesu nie doczekała się jednej, spójnej definicji. Za najbardziej popularną uznaje się definicję opracowaną przez zespół ekspertów działających w ramach Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej¹, opublikowaną w 2010 roku, w międzynarodowej normie ISO 26000 (*Guidance of Social Responsibility*)². Zgodnie z jej zapisami CSR oznacza obowiązek organizacji do ponoszenia odpowiedzialności za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko przyrodnicze poprzez etyczne i przejrzyste zachowania. Powinny się one przejawiać poprzez działania, które [9]:

¹ Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna ISO (ang. *International Organization for Standardization*, ISO) w 2005 r. powołała największą w dotychczasowej historii ISO grupę roboczą ISO ds. *Odpowiedzialności społecznej*. W skład grupy wchodziło około 450 ekspertów i 210 obserwatorów z 99 krajów członkowskich ISO oraz 42 organizacji powiązanych. Eksperti reprezentowali sześć grup interesariuszy: przemysł, instytucje rządowe, konsumentów, pracowników, organizacje pozarządowe oraz usługi, wsparcie, badania, naukę.

² Norma PN-ISO 26000:2010, została opracowana 1 listopada 2010 jako przewodnik dla organizacji w zakresie stosowania zasad odpowiedzialności społecznej i środowiskowej.

- przyczyniać się będą do zrównoważonego rozwoju, włączając w to zdrowie i dobrobyt społeczny,
- będą rozpatrywać oczekiwania interesariuszy,
- nie będą sprzeczne z mającym zastosowanie prawem,
- będą zgodne z międzynarodowymi wytycznymi postępowania,
- obejmą swoim zasięgiem całą organizację i będą praktykowane w jej działaniach w sferze jej wpływów.

Jak podają M. Kuraś i I. Turek [8] CSR to koncepcja, zgodnie z którą przedsiębiorstwa w fazie budowania strategii, dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska oraz relacje z interesariuszami. Z kolei R.W. Griffin akcentuje, że społeczna odpowiedzialność to „zestaw zobowiązań organizacji do ochrony i umacniania społeczeństwa, w którym funkcjonuje [5]. J. Adamczyk stwierdza, że CSR można interpretować jako zobowiązanie do transparentnego i etycznego prowadzenia działalności według zrównoważonego rozwoju oraz w dążeniu do dobrobytu społecznego, uwzględniając oczekiwania interesariuszy, przestrzegając prawa i normy zachowań [1].

Nie ma zgody, co do określenia początków koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Jedne źródła literaturowe podają, że zagadnienie to pojawiło się w 1932 roku, kiedy M. Dodd [3] stwierdził, że „celem nowoczesnego przedsiębiorstwa jest nie tylko powiększanie zysku, ale także działanie w interesie społecznym”. Z kolei inne źródła uznają, że początek koncepcji CSR to 1953 rok, kiedy ukazała się książka Howarda R. Bowena „Social Responsibilities of the Businessman” [2]. Jego publikacje uznawane są za pierwowzór nowoczesnej definicji społecznej odpowiedzialności. Bowen twierdził, że przedsiębiorstwa powinny prowadzić działalność gospodarczą, mając na uwadze cele i wartości społeczne, a ich społeczna odpowiedzialność jest świadomością społeczną. Akcentował, że działania biznesowe dotyczą zwykłych ludzi i w związku z tym przedsiębiorstwa powinny funkcjonować w zgodzie z potrzebami społecznymi.

Jak akcentują M.E. Porter i M.R. Kramer [13], CSR może być czymś więcej niż narazaniem się na dodatkowe koszty, obowiązkiem, czy dobrym uczynkiem – może być źródłem szans, innowacji i przewagi konkurencyjnej.

3. Specjalne strefy ekonomiczne – warunki funkcjonowania

Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) powstały na skutek transformacji systemu społeczno-gospodarczego i zostały powołane w celu zdynamizowania rozwoju gospodarczego w niektórych regionach Polski. Pierwszą specjalną strefę ekonomiczną w Polsce otwarto 5 września 1995 roku w Mielcu (SSE EURO-PARK Mielec). Obecnie działa 14 stref.

Podstawą prawną funkcjonowania SSE jest ustawa z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych. Zawiera ona następującą definicję: „Specjalną strefą ekonomiczną jest wyodrębniona zgodnie z przepisami ustawy, niezamieszkała część terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na której terenie może być prowadzona działalność gospodarcza na zasadach określonych ustawą”[15]. Głównym celem utworzenia SSE była chęć zdynamizowania rozwoju, zwiększenia przewagi konkurencyjnej, wzrostu wartości i lokowania inwestycji oraz poprawy innowacyjności w niektórych regionach Polski. Rola SSE w ostatnich latach zmieniała się i aktualnie jest to głównie instrument pomocy publicznej dla przedsiębiorców.

Preferencyjne warunki prowadzenia działalności na terenie SSE umożliwiają inwestorom skorzystanie z pomocy publicznej. Najbardziej decydującym czynnikiem sprzyjającym inwestowaniu jest możliwość skorzystania ze zwolnień z podatku dochodowego od osób prawnych lub od osób fizycznych. Zasady pomocy publicznej są dostosowane do zasad obowiązujących w podobnych instytucjach w krajach Unii Europejskiej. SSE to swego rodzaju enklawy gospodarcze, gdzie mogą prowadzić działalność podmioty gospodarcze korzystające z preferencyjnych warunków stwarzanych przez państwo, takich jak odmienne uregulowania prawne, organizacyjne, czy ekonomiczne.

Aktem prawnym określającym preferencje inwestycyjne przysługujące przedsiębiorcom inwestującym na terenie strefy jest Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie udzielania wsparcia nowej inwestycji z Funduszu Strefowego [14]. Przedsiębiorca, który chce być zwolniony z podatku CIT lub podatku PIT od dochodów uzyskanych z prowadzenia działalności gospodarczej, musi prowadzić działalność gospodarczą na terenie SSE na podstawie i w ramach zezwolenia. Pomoc publiczna jest udzielana od dnia uzyskania zezwolenia do momentu wyczerpania pełnej kwoty należnej pomocy publicznej, jednak nie dłużej niż do końca funkcjonowania strefy (aktualnie jest to 2026 rok). Możliwość skorzystania z preferencji fiskalnych jest należna tylko i wyłącznie dla przedsiębiorcy z tytułu dochodów uzyskiwanych z prowadzenia działalności gospodarczej na terenie SSE w Polsce, na które uzyskał zezwolenie, a nie z tytułu wszystkich uzyskiwanych dochodów z działalności gospodarczej. Preferencyjne zasady nie mogą być stosowane dla działalności, którą przedsiębiorca prowadzi na terenie strefy, ale na którą nie ma zezwolenia [7]. Wysokość zwolnień podatkowych od 1998 do 2014 roku zaprezentowano w tabeli 1. Jak wynika z danych tabeli wysokość zwolnień podatkowych podmiotów gospodarczych działających na podstawie zezwolenia na terenie SSE wzrasta z roku na rok.

Tabela 1

Zwolnienia podatkowe przedsiębiorców i spółek zarządzających strefami

Rok	Podatek dochodowy od osób fizycznych			Podatek dochodowy od osób prawnych			Łączna wartość zwolnienia podatkowego (w tys. zł)
	Liczba podatników	Dochód zwolniony (w tys. zł)	Zwolnienie podatkowe (w tys. zł)	Liczba podatników	Dochód zwolniony (w tys. zł)	Zwolnienie podatkowe (w tys. zł)	
1998	17	8 930	3 433	24	75 165	27 127	30 560
1999	18	31 203	12 309	59	326 174	111 160	123 469
2000	18	66 485	26 403	91	715 168	215 123	241 526
2001	60	55 676	21 552	224	1 373 482	386 360	407 912
2002	77	70 770	27 384	191	1 677 036	469 570	496 954
2003	90	95 653	37 181	654	2 126 827	574 243	611 424
2004	95	136 483	53 452	272	2 810 969	546 733	600 185
2005	74	129 615	50 957	289	2 822 603	536 859	587 816
2006	71	129 739	51 043	346	4 300 638	817 121	868 164
2007	78	206 987	81 711	618	5 276 960	1 002 622	1 084 333
2008	94	226 750	89 381	442	5 263 462	1 000 058	1 089 439
2009	90	158 702	49 657	431	6 167 905	1 171 902	1 221 559
2010	115	223 861	70 195	511	7 619 874	1 447 776	1 517 971
2011	105	150 181	46 942	535	9 383 215	1 782 811	1 829 753
2012	107	119 548	36 915	538	8 402 465	1 596 468	1 633 383
2013	164	212 504	38 846	603	11 843 653	2 250 294	2 289 140
2014	182	134 551	39 678	687	13 220 306	2 511 858	2 551 536
Razem	-	2 157 638	737 039	-	83 405 902	16 448 085	17 185 124

Źródło: [6].

Przedsiębiorca może skorzystać z preferencji podatkowych na terenie stref z tytułu realizacji nowej inwestycji lub z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy. Kiedy mówi się o pomocy w pierwszym przypadku – jej wielkość jest obliczana jako iloczyn maksymalnej intensywności pomocy określonej dla danego obszaru oraz kosztów inwestycji kwalifikujących się do objęcia pomocą. Chcąc skorzystać ze zwolnień podatkowych z tytułu dokonanych inwestycji przedsiębiorca musi prowadzić działalność gospodarczą przez okres 5 lat (w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw okres ten wynosi 3 lata). W tym czasie przedsiębiorca powinien utrzymywać własność składników majątku, z którymi związane były wydatki inwestycyjne. Biorąc pod uwagę utworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją, wielkość pomocy ustalana jest jako iloczyn maksymalnej intensywności pomocy i dwuletnich kosztów płacy brutto nowo zatrudnionych pracowników, powiększonych o wszystkie obowiązkowe płatności związane z ich zatrudnieniem. Nowe miejsca pracy powinny być utrzymane przez okres przynajmniej 5 lat (w przypadku małych

i średnich przedsiębiorstw okres ten wynosi minimum 3 lata). Wartość przyznanej pomocy jest zależna także od wielkości realizowanej inwestycji. Kosztami kwalifikującymi się do objęcia pomocą są koszty nowej inwestycji, pomniejszone o naliczony podatek od towarów i usług oraz o podatek akcyzowy. Istnieje możliwość skorzystania z obu form pomocy jednocześnie, pod warunkiem, że łącznie wielkość tych pomocy nie przekracza maksymalnej dopuszczalnej wielkości pomocy dla danej inwestycji. Jest ona określana jako iloczyn maksymalnej intensywności pomocy i wyższej kwoty kosztów: nowej inwestycji lub dwuletnich kosztów pracy nowo zatrudnionych pracowników [10].

4. Społeczna odpowiedzialność biznesu w działalności SSE – analiza działań prowadzonych przez podmioty zarządzające strefami

Jak podaje R.G. Eccles oraz M.P. Krzus [4] obecnie wiele podmiotów gospodarczych dobrowolnie publikuje raporty dotyczące społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Jednakże informacje w nich zawarte w większości przypadków nie są powiązane z danymi zawartymi w obligatoryjnie sporządzanych przez przedsiębiorstwa sprawozdaniach. Jeżeli raporty na temat społecznej odpowiedzialności mają spełniać swoje zadanie, informacje w nich zawarte powinny być zintegrowane z pozostałymi sprawozdaniami sporządzanymi przez jednostkę.

Kompleksowa diagnoza kondycji CSR w Polsce przedstawiona została w raporcie „Społeczna odpowiedzialność biznesu w polskich realiach. Teoria a praktyka” [12]. Raport ten jest rezultatem ponad półtorarocznego badania, którego zasadniczą część stanowiła analiza treści publikowanych przez funkcjonujące na terenie Polski przedsiębiorstwa w ich serwisach internetowych (jedynie w języku polskim). Badanie składało się z dwóch etapów. W pierwszym analizowano materiały prezentowane na stronach www przedsiębiorstwa, a w drugim etapie każdy z badanych podmiotów miał możliwość zweryfikowania publikowanych w raporcie wyników – na dzień oddawania raportu do druku rezultaty monitoringu potwierdziło 70 przedsiębiorców, tj. niespełna 31% badanych.

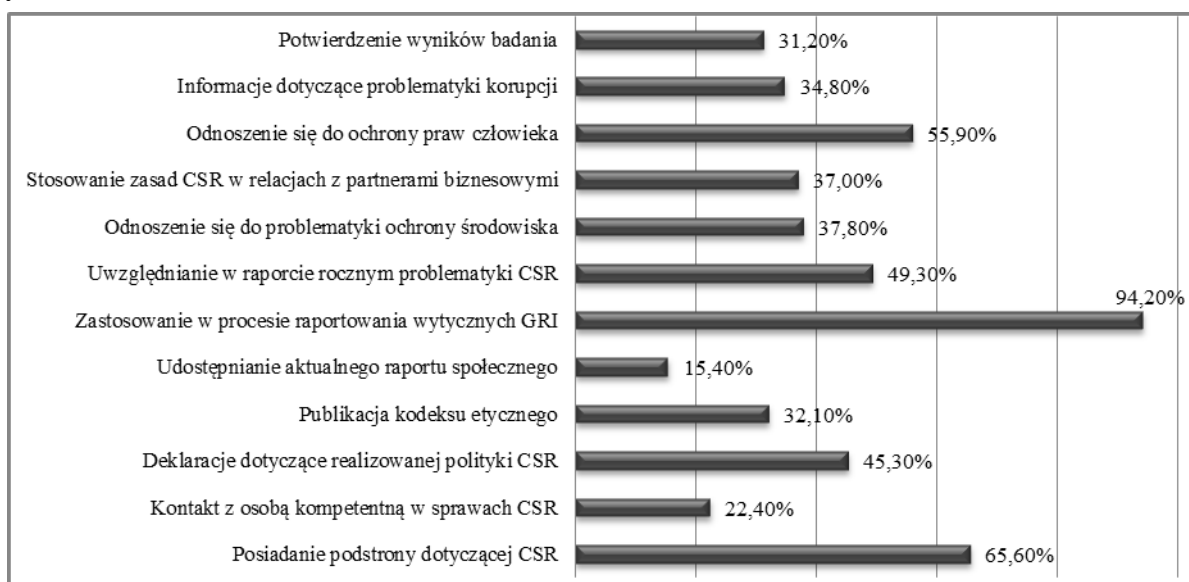
Monitoringiem objęto 227 celowo dobranych firm, w tym spółki Skarbu Państwa, podmioty świadczące usługi komunalne oraz specjalne strefy ekonomiczne. Dobór badanych przedsiębiorstw odbywał się w oparciu o kryterium najwyższych przychodów, wielkości zatrudnienia oraz znaczenia dla społeczeństwa z 16 branż pod kątem 12 poniżej wymienionych wskaźników³:

- 1) posiadanie podstrony/zakładki dotyczącej CSR/ zrównoważonego rozwoju,
- 2) umożliwianie kontaktu z osobą kompetentną w sprawach CSR,

³ Niektóre z wymienionych wskaźników (wskaźnik 6 i 7, w ramach których zbadano odpowiednio 35 i 77 podmiotów) mogły dotyczyć tylko spółek notowanych na GPW w Warszawie.

- 3) zamieszczanie deklaracji dotyczącej realizowanej polityki CSR,
- 4) publikacja kodeksu postępowania (kodeksu etycznego),
- 5) udostępnianie aktualnego raportu społecznego,
- 6) zastosowanie w procesie raportowania wytycznych Global Reporting Initiative (GRI),
- 7) odnoszenie się w raporcie rocznym do kwestii społecznej odpowiedzialności i kwestii związanych z ochroną środowiska,
- 8) odnoszenie się do problematyki ochrony środowiska,
- 9) deklarowanie zastosowania przyjętych zasad CSR w relacjach z partnerami biznesowymi,
- 10) odnoszenie się do kwestii ochrony praw człowieka,
- 11) zamieszczanie informacji dotyczącej problematyki korupcji,
- 12) potwierdzenie przez firmę otrzymanych w e-mailu wyników badania.

Rezultaty badania dla wszystkich 227 monitorowanych podmiotów przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Odsetek przedsiębiorstw spełniających kryteria poddane ocenie w zakresie CSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [12].

Z analizy rysunku 1 wynika, że z badanych wskaźników najczęściej spełniano kryterium obecności społecznej odpowiedzialności w serwisie internetowym⁴: 65,6% badanych zadeklarowało zaangażowanie w CSR i posiadało podstronę/zakładkę dotyczącą CSR, bądź zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie 45,3% monitorowanych przedsiębiorstw zamieszczało deklaracje dotyczące realizowanej polityki CSR, 55% odnosiło się do problematyki ochrony praw człowieka, a 22,4% firm umożliwiało bezpośredni kontakt telefoniczny lub mailowy z osobą kompetentną w sprawach CSR. 37% badanych deklarowało stosowanie przyjętych zasad CSR w relacjach z partnerami biznesowymi, przy czym informacje dotyczące problematyki korupcji zamieszczało 34,8% monitorowanych

⁴ Wylęczając kwestie stosowania w raporcie wytycznych GRI, które dotyczyły niewielkiej grupy badanych podmiotów.

przedsiębiorstw. 15,4% podmiotów udostępniało aktualny raport społeczny, nie starszy niż za okres dwóch lat, w wyjątkowych przypadkach, np. gdy inaczej określono cykl raportowania mógł to być raport starszy. Z grupy spółek notowanych na GPW w Warszawie 49,3% odnosiło się w raporcie rocznym do kwestii społecznej odpowiedzialności i kwestii związanych z ochroną środowiska. Z punktu widzenia badanych podmiotów najważniejszym aspektem związanym ze społeczną odpowiedzialnością była ekologia: 67,8% monitorowanych podmiotów w swej działalności uwzględnia kwestie środowiskowe.

Jak wskazują autorzy raportu, publikowane i możliwe do analizy informacje nie są konkretne, ubogie w jasne deklaracje i nieweryfikowalne, a społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa utożsamiana jest głównie z filantropią i sponsoringiem. Przedsiębiorstwa niechętnie ujawniają dane dotyczące przede wszystkim przeciwdziałania korupcji, praw człowieka, czy globalnego łańcucha dostaw. Z przeprowadzonych badań wynika także, że CSR nadal w bardzo ograniczonym stopniu jest przedmiotem zarządzania w największych polskich firmach. Ponadto, istnieje dosyć duża rozbieżność pomiędzy deklaracjami, a działaniami faktycznie realizowanymi, w tym m.in. dzięki dosyć swobodnemu definiowaniu przez firmy społecznej odpowiedzialności.

Dużo słabiej niż wynika z przytoczonych powyżej danych, kształtuje się kwestia społecznej odpowiedzialności w specjalnych strefach ekonomicznych. Analiza branżowa wykazała, że SSE spełniają badane kryteria w jednostkowych przypadkach⁵, przez co wypadają najgorzej ze wszystkich szesnastu badanych branż. Ani jedna z czternastu specjalnych stref ekonomicznych na swojej stronie internetowej nie zamieszcza deklaracji dotyczących realizowanej polityki CSR, nie publikuje kodeksu etycznego, ani też raportu społecznego. Żadna ze stref nie zadeklarowała także zastosowania przyjętych zasad CSR w relacjach z partnerami biznesowymi, żadna nie zamieściła także informacji dotyczących problematyki korupcji. Jedynie pięć stref uwzględnia kwestie społecznej odpowiedzialności (nieliczne ich aspekty) w swojej działalności. SSE, które wypełniają którykolwiek kryterium (co zaznaczono szarym kolorem) przedstawiono w tabeli 2. Dla zwiększenia przejrzystości graficznej prezentacji danych, w tablicy zaprezentowano jedynie wskaźniki, do których strefy odnoszą się na swoich stronach www. Tym samym z 14 funkcjonujących możliwe było zaprezentowanie informacji jedynie dla 5 stref i 5 wskaźników wybranych do oceny społecznego zaangażowania.

⁵ SSE nie dotyczą kwestie związane ze stosowaniem w procesie raportowania wytycznych GRI oraz odnoszeniem się w raporcie rocznym do kwestii społecznej odpowiedzialności i kwestii związanych z ochroną środowiska.

Tabela 2

Odpowiedzialność społeczna w SSE

Wskaźniki/SSE	Legnicka	Łódzka	Słupska	Starachowicka	Wałbrzyska
CSR w serwisie www					
Osoba odpowiedzialna za CSR					
Ekologia					
Prawa człowieka					
Rezultaty potwierdzone					

Źródło: Opracowanie własne podstawie [12, s. 93].

Analizując problematykę CSR w strefach zauważyć należy, że najczęściej wypełniają one kryterium obecności CSR w serwisie www. Podstronę/zakładkę dotyczącą CSR, bądź zrównoważonego rozwoju posiadają trzy strefy: Legnicka SSE, Łódzka SSE i Słupska SSE. Podkreślić należy jednak, że są to raczej informacje dotyczące zrównoważonego działania, a nie kompleksowego ujęcia społecznej odpowiedzialności. Trzy strefy potwierdziły otrzymane w e-mailu wyniki monitoringu (Słupska SSE, Starachowicka SSE i Wałbrzyska SSE). Zauważyć należy także, że cztery z pięciu wyszczególnionych stref, jeśli już wypełniają jakiegokolwiek kryterium to tylko jedno. Wyjątek w tym zakresie stanowi zarządzana przez Pomorską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. Słupska SSE (SSSE), w przypadku której poza prezentowaniem na stronie www informacji dotyczących społecznej odpowiedzialności, odnotowano podjęcie kwestii środowiskowych oraz dotyczących praw człowieka. Jako jedyna, strefa ta wskazała także osobę odpowiedzialną za CSR i podała do niej bezpośredni kontakt. Podkreślić należy jednakże, że SSSE upubliczniła pewne dane w odpowiedzi na opisywane badanie. Ponadto, pomimo wyróżniania się wśród innych stref informacje zamieszczone w serwisie internetowym Słupskiej SSE są również raczej wzmiankami, aniżeli konkretnymi deklaracjami prowadzenia kompleksowych działań, czy też danymi potwierdzającymi faktyczne zaangażowanie. Na stronie internetowej Słupskiej SSE wskazano między innymi, iż „skutecznie wdraża politykę CSR m.in. wspierając lokalną społeczność, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, działaniami w zakresie ochrony środowiska, rewitalizacji terenów i obiektów”. Obszary społecznego zaangażowania w opisywanej strefie sklasyfikowano na grupy przedstawione w tabeli 3.

Tabela 3

Obszary zaangażowania w CSR w Słupskiej SSE

Obszar	Deklarowane działania
Rozwój regionu	<p>Tworzenie nowych miejsc pracy, które wzmacniają gospodarkę regionu (dzięki synergii przedsiębiorstw strefowych z firmami lokalnymi powstają także miejsca pracy poza SSE, zwiększają się wpływy podatkowe dla gmin).</p> <p>Realizowanie projektów współfinansowanych funduszami EU, w tym m.in.: Mój Biznes - Mój Sukces, My też chcemy pracować, Szansa na Sukces, Moja firma - Mój Sukces, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, Kierunek na pracę, Czas na Biznes Inwestuj w Pomorskie I i II.</p>
Wsparcie przedsiębiorców	<p>Oferta wsparcia dla przedsiębiorców obejmująca: przygotowanie oferty do zakupu terenu inwestycyjnego, bezpłatne szkolenia, poszukiwanie pracowników, organizowanie misji gospodarczych, utrzymywanie z przedsiębiorcami stałego kontaktu telefonicznego/mailowego, przekazywanie raz w miesiącu newslettera z wiadomościami ze strefy, występowanie do gmin, na których terenie znajduje się SSE o wdrożenie ulg podatkowych i innych form wsparcia inwestorów.</p> <p>Utworzenie Słupskiego Inkubatora Technologicznego – centrum dla ludzi przedsiębiorczych. W ramach wsparcia można skorzystać z ulg strefowych oraz uzyskać preferencyjne warunki najmu biur, a także dostęp do Pracowni Robotyki, Automatyki i Systemów Wizyjnych, sal szkoleniowych i konferencyjnych oraz organizowanych spotkań i szkoleń dla najemców.</p>
Wsparcie dla społeczeństwa	<p>Od 2013 roku PARR SA prowadzi Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, który działa na rzecz osób wykluczonych społecznie oraz organizacji pozarządowych. W jego ramach utworzono kilkanaście spółdzielni socjalnych, zorganizowano kilkadziesiąt szkoleń dla osób fizycznych i organizacji pozarządowych, zaoferowano wsparcie doradcze i animacyjne, wsparto lokalne inicjatywy.</p> <p>W ramach działań odpowiedzialnych społecznie - oferując dotacje i szkolenia - realizowane są również projekty, które mają wesprzeć założenie własnych przedsiębiorstw.</p>
Ekologia	<p>Otwarcie Pracowni Źródeł Odnawialnych Energii.</p> <p>Redukcja dwutlenku węgla.</p> <p>Założenie Słupskiego Inkubatora Technologicznego w miejscu, gdzie wcześniej znajdowało się dzikie wysypisko śmieci – rewitalizacja terenu.</p>
Edukacja	<p>Zaangażowanie PARR S.A. w inicjatywy edukacyjne podejmowane w regionie słupskim m.in.: współinicjowanie utworzenia Wyższej Hanzeatyckiej Szkoły Zarządzania w Słupsku, wsparcie tworzenia nowych kierunków studiów (Zarządzanie i inwestycje w odnawialnych źródłach energii – projekt partnerski z WHSZ w Słupsku), partnerstwo przy tworzeniu oddziału Politechniki Koszalińskiej w Szczecinku, współpraca z Akademią Pomorską w Słupsku, wsparcie lokalnych szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [16].

W Polsce wzrasta zainteresowanie koncepcją społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Pomimo tego, a także pomimo faktu, że uwzględnianie interesów społeczności lokalnej szczególnie istotne powinno być w przypadku podmiotów wspartych pomocą publiczną, przytoczone w artykule treści przeczą twierdzeniu jakoby działania SSE były ukierunkowane również na realizację celów i pomoc przedsiębiorcom we wdrażaniu społecznej odpowiedzialności biznesu, czy też sprzyjały krzewieniu postaw prospołecznych. Na podstawie informacji udostępnionych w ich serwisach internetowych nie można zgodzić się z tezą, że „dzisiaj SEE to organizacja, która wielowymiarowo oddziałuje na społeczność lokalną nie tylko tworząc miejsca pracy (...), ale także aktywnie wspierając społeczność lokalną w takich dziedzinach jak wydarzenia kulturalne, odnawianie architektury, czy wsparcie edukacji” [11].

5. Zakończenie

Specjalne strefy ekonomiczne mają sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości i innowacyjności. Są ważnym narzędziem wykorzystywanym w rozwoju regionów, w których dzięki nim tworzone są nowe miejsca pracy, a także wzrasta wielkość produkcji. Pomimo ich pozytywnego oddziaływania na lokalną gospodarkę i społeczność, należy także wspomnieć o negatywnych skutkach istnienia specjalnych stref ekonomicznych. Z analizy przytoczonych danych jednoznacznie wynika, że specjalne strefy ekonomiczne w Polsce funkcjonują na uboczu zagadnienia jakim jest społeczna odpowiedzialność biznesu. Z czternastu stref funkcjonujących w Polsce jedynie pięć na swoich stronach www potwierdza, że jakkolwiek „interesuje” je problematyka społecznego zaangażowania, przy czym jest to głównie zainteresowanie wyrażone istnieniem zakładki/podstrony dotyczącej CSR, a nie konkretne działanie. Na tle innych stref pewnym wyjątkiem jest Słupska SSE, która w porównaniu do innych w większym stopniu deklaruje społeczne zaangażowanie i informuje o realizowanych w tym zakresie projektach. Podkreślić należy jednak, że pomimo, że wypada ona najlepiej ze wszystkich stref, wypełnia jedynie pięć z dziesięciu analizowanych kryteriów. Mając na uwadze powyższe coraz powszechniejsza staje się krytyka SSE, podnosząca argumenty wypaczania się ich idei, nadużywania wsparcia publicznego, złych warunków pracy, którym towarzyszą wyśrubowane normy i niskie wynagrodzenia. Z uwagi m.in. na przyznawane przedsiębiorcom preferencje (przekładające się na wsparcie lokalnego rynku pracy) i jednocześnie ignorowanie kwestii praw człowieka (ewentualnie balansowanie na ich granicy), pojawiają się ich określenia typu „piekielne raje”, czy „enklawy wyzysku”. Wobec powyższego, a także braku zainteresowania kwestiami środowiskowymi raczej trudno mówić o społecznej odpowiedzialności SSE.

Bibliografia

1. Adamczyk J.: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw. PWE, Warszawa 2009, s. 10.
2. Bowen H.R.: Social Responsibilities of the Businessman. Harper and Brothers, New York 1953.
3. Dodd M.: For whom are corporate managers trustees? “Harvard Law Review”, vol. 45, 1932.
4. Eccles R.G., Krzus, M.P.: One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy. John Wiley and Sons, Inc., Hoboken, New Jersey 2010, s.3.
5. Griffin R.W.: Podstawy zarządzania organizacjami. PWN, Warszawa 1998, s. 144.

6. Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31.12.2015. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2016.
7. Kaźmierski J.: Klastry a specjalne strefy ekonomiczne. Rozproszone atomy. „EuroLogistics”, nr 3, 2012, s. 52.
8. Kuraś M., Turek I.: Bariery wykazywania kosztów prac rozwojowych w sprawozdaniu finansowym, [w]: Kowalska S., Rubik J. (red.): Zarządzanie kosztami przedsiębiorstwa w kontekście społecznej odpowiedzialności biznesu. Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2016, s. 278-279.
9. Lulewicz-Sas A.: Koncepcja społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w teorii interesariuszy, [w]: Kryk B. (red.): Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju. Zapol, Szczecin 2011, s. 324.
10. Pastusiak R.: Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 199.
11. Pastusiak R., Jasiniak M.: Społeczna odpowiedzialność biznesu w Polsce na przykładzie aktywności specjalnych stref ekonomicznych. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Vol. XLVIII, 3, Lublin 2014, s. 255-256.
12. Piskalski G.: Społeczna odpowiedzialność biznesu w polskich realiach. Teoria a praktyka. Fundacja CentrumCSR.PL, Warszawa 2015.
13. Porter M.E., Kramer M.R.: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility, “Harvard Business Review”, December 2006, s. 78-92.
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie udzielania wsparcia nowej inwestycji z Funduszu Strefowego, Dz. U. z 2006, nr 59, poz. 409.
15. Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz. U. z 1994, nr 123, poz. 600, art. 2.
16. <http://www.sse.slupsk.pl/index.php/pl/o-strefie-mainmenu/csr>.